

Hangon lintuaseman vuosikertomus 2006

Aleksi Lehikoinen

Aseman 28. toimintavuosi oli täynnä monipuolista toimintaa. Viime vuosina totuttuun tapaan asema oli miehitettyä ympäri vuoden. Tästä huolimatta uudet miehittäjät ovat asemalle vastaisuudessaakin terveille; keväisin asemalla on lähes aina tilaa. Syksyllä on useimmiten tilaa sesonkiaikaankin viikolla, mutta viikonloput varataan täyteen usein jo viikkoja etukäteen. Asemalla yöpyi vuoden aikana yhteensä 64 miehittäjää, bussiretkiä järjestettiin asemalle seitsemän ja päivärekeiliöitä vieraili runsaasti. Kevätkauden päämiehittäjiä olivat Aatu Vattulainen 175 vrk, Aleksi Lehikoinen 35, Jarkko Santaharju 21, Jari Laitasalo 20, Jenni Leppänen 16. Syksyn päämiehityksestä taas vastasivat Aatu Vattulainen 184 vrk, Jarmo Ruoho 35, Petteri Lehikoinen 31, Jarkko Santaharju 29, Tatu Hokkanen 23. Rengastajatilanne oli melko hyvä ja rengastus saatiin järjestettyä lähes yhtäjaksoisesti 12.8.–19.11. Yhteensä rengastuksia kertyi koko vuodelle 6549 (79 lajia) (Taulukko 1). Huonontiaissyksyn takia rengastussumma jäi selvästi keskimääräisestä rengastusvuoden määrästä. Asemalla havaittiin kuluneena vuotena yhteensä 225 lajia, ja asemalle uudeksi lajiksi havaittiin arohiirihaukka.

Aktiivista julkaisu toimintaa

Vuoden aikana julkaistiin kahdeksan Halias-aiheista tai osin Haliaksen aineistoon perustuvaa artikkelia. Eniten huomiota sai yhdessä Ruotsin Falsterbon ja Ottenbyn, Norjan Jomfrulandin ja Italian Caprin lintuasemien kanssa toteutettu ilmastomuutos -aiheinen artikkeli, joka julkaistiin kansainvälisesti hyvin

arvostetussa Science-tiedelehdessä (Jonzen ym. 2006). Artikkelin tulosten mukaan kaukomuuttavat varpuslinnut ovat aikaistaneet kevätmuuttoaan Euroopassa vähintään yhtä paljon kuin lähimuuttaja. Aiemmin kaukomuuttajien on luultu reagoivan ilmastomuutokseen heikomminkin kuin lähimuuttajien. Myös kaksi muuta ilmastoaiheista artikkelia julkaistiin kuluneena vuotena kansainvälisissä Global Change Biology ja Journal of Avian Biology -tiedelehdissä (Lehikoinen ym. 2006b, Rainio ym. 2006).

Kotimaisista julkaisuista on syytä mainita Linnut-vuosikirjassa ilmestynyt artikkeli, jossa todetaan Haliaksen aineiston perusteella tehtyjen kannankehitysarvioiden olevan pitkälti samansuuntaisia kuin valtakunnalliset pesimäaikaisiin laskentoihin perustuvat arviot. Siten lintuasema-aineistoa voidaan käyttää läpimuuttavien lintukantojen seurannassa (Lehikoinen ym. 2006c). Haliaksen aineistoa käytettiin myös Tulliniemen linnustonsuojelualueen pesimälinnustokartoituksessa (Lehikoinen ym. 2006a), ja syksyistä Haliasta esiteltiin Linnut-lehdessä kotimaan retkikohdeosiossa (Lehikoinen 2006).

Vuoden aikana aloitettiin myös kaksi vaelluslintuaiheista osin Haliaksen aineistoon perustuvaa tutkimusprojektia, joiden tarkoituksena on selvittää punatulkkujen ja käpytikkojen muuttokäyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi Itämeren haahkan sukupuolijakauman muutoksia selvitettiin yhteistyössä Tanskan ympäristöntutkimuskeskuksen kanssa.

Halias-aiheisten artikkelien julkaisuluetteloa päivitetään Haliaksen internet-sivuilla, josta osa tuoreim-

mista artikkeleista on imuroitavissa pdf-muodossa. Haliaksen viimeaikaisia havaintoja päivitettiin ympäri vuoden, muuttoaikoina jopa lähes päivittäin. Linkki viimeaikaisiin havaintoihin löytyy aseman kotisivuilta <http://www.tringa.fi/lintuasemat/halias.html>. Talkoovoimin kunnostettiin asemarakennusta sekä kaivoa ja tehtiin puutöitä.

Lintuvuosi 2006

Meri pysyi avoimena helmikuun alkuun, johon asti vesilintuja sekä muita talvikärkkyjiä näkyi mukavasti. Harvinaisimpia talvihavaintoja edustavat sinisuuohaukka 2.1., uuttukyyhky 4.1. 3p, ristisorsa 6.1. 5p ja pikkulokki 25.1. Talvella ennätysrunsaasti esiintyneitä pilkka-siipiä laskettiin 5.1. peräti 75p ja meren jäädyttyä Tulliniemen alueelle kerääntyi runsaasti merikotkia herkuttelemaan yksittäisillä kylmän talven kangistamalla kyhmyjoutsenilla. Suurin kotkamäärä laskettiin 12.2., jolloin 28p suurimmassa parvessa 12 lintua. Viron edustalla tapahtuneen öljyonnettomuuden uhreista ensimmäinen havainto Suomen puolella tehtiin Haliakselta, jossa helmikuun alkuun mennessä oli kertynyt havaintoja mm. öljyyntyneistä telkistä, alleista, loikeista ja kuikasta.

Ympäröivä merialue jäätynä talvella lähes kokonaan vain Hangon sataman edustan ollessa ajoittain sulana. Kylmä loppupalvi jarrutti kevätmuuttoa ja kevään ensimmäittäjiksi tulkitettiin 13.3. kolme merikotkaa, kaksi hiirihaukkaa ja kaksi pulmusta. Maaliskuun lopulla muutto alkoi voimistua. Ensimmäiset haahkat (10m) nähtiin 20.3. Uljas vanha muuttohaukka viihtyi paikallisena pari tuntia 22.3. jatkaen kohti poh-

Asemanhoitaja Aleksi Lehikoinen on saanut onnenkantamoisella kyhmyjoutsenen *Cygnus olor* poikasen kiinni.
© Jukka Hintikka, *Halias*, heinäkuu 2007.

joista. 25.3. muutti ristisorsa ja telkkiä oli kerääntynyt jo avautuneisiin railoihin 550p. Maaliskuun viimeisinä päivinä havaittiin jo kurkia, kuovi, selkälokki, peukaloinen, rautiainen ja useita punarintoja.

Huomattavia muuttoja tai kerääntymiä kevään aikana olivat 7.4. mustarastas 139m, 9.4. punakylkirastas 1004m ja kottarainen 965m, 11.4. haahka 3000p 5940m ja kangaskiuru 12m, 15.4. lehtokurppa 29p, 16.4. telkkä 1570p, merimetso 1319m, kalasääski 8m, kurki 1411m, 17.4. uuttukyyhky 45m, 22.4. tuulihaukka 8m, 24.4. kuovi 891m, 11.5. punakuiiri + iso kahlaaja 1705m, 27.5. haahka 1370 W, pilkkasiipi 328m, telkkä 500m, 28.5. vesipääsky 38m. Kurkien kevätsummaksi tuli 5400m.

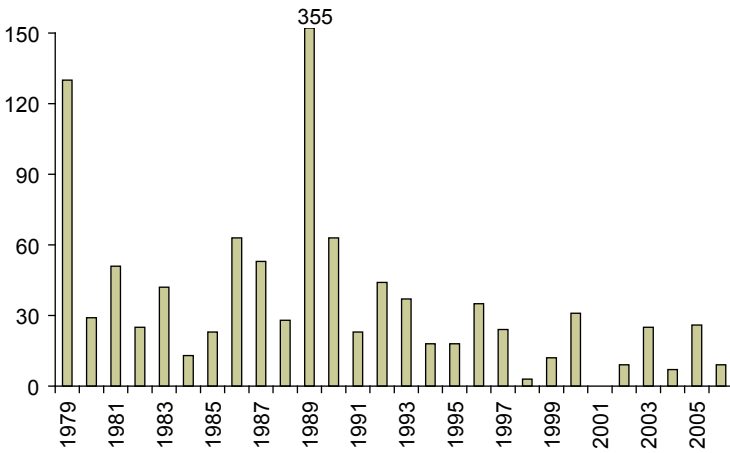
Pesimälinnustoa seurattiin perinteiseen tapaan, ja mielenkiintoisia asema-alueelta havaittuja pesimähavaintoja olivat mm. merihanhi 8 poikuetta, ristisorsa 1 poikue, harmaa-

sorsa 1 poikue, tavi 1 poikue (aseman historian ensipesintä). Lintua liikkui myös keskikesällä, esim. 18.6. paineli lähteen jo 259 naurulokkia ja 30.6. muutti 313 kottaraista. 26.7. havaittiin hyvää lokkimuuttoa, kun 1619 naurulokkia, 1134 kalalokkia ja seitsemän selkälokkia paineli niemeä pitkin kohti lounasta.

Merivesi pysyi korkealla loppukesästä ja suuria paikalliskahlaajamääriä ei havaittu. Sen sijaan paikallisia vesilintuja nähtiin mukavasti. Haahkoja laskettiin 20.8. 18000 paikallista, telkkiä 24.10. 650p ja haapanoita 1.10. 430p. Muuttoennätyksiään parantelivat mm. harmaahaikara 21.7. 41m, 19.8. metsäkirvinen 17300m, 4.10. vihervarpunen 26800m, pikkuvarpunen 15.10. 66m, tikli 23.10. 63m, laulujoutsen 29.10. 128m, maa-kotha 29.10. 11m, merikotka 29.10. 21m.

Syksyn yksi mielenkiintoisimmista piirteistä oli yömuuttavien

kaulushaikaroiden runsaus. Pöllökierroksia kierrettiin edellisvuosien tapaan, jolloin 30.9.–4.11. havaittiin kymmenen yömuuttavaa kaulushaikaraa, mikä on yksi enemmän kuin asemalla on sen historian aikana aikaisemmin tavattu. Kaulushaikaran pesimäkanta on ollut kasvussa Suomessa pitkän aikaa, mutta kannankasvu ei voi yksin selittää äkillistä havaintomäärän kasvua Haliaksella. Yksi syy tähän voisi olla, että lämpimän syksyn takia kaulushaikaroiden muutto on viivästynyt lokakuun puolelle. Tämän takia yömuuttavat linnut ovat tulleet paremmin havaituksi, koska lokakuussa pöllöjen pyynti on aktiivisempaa kuin syyskuussa, jolloin pöllöt liikkuvat vielä niukemmin ja pyyntitehokkuus siksi alhaisempaa. Valtaosa yömuuttavista haikaroista havaittiin iltayöstä, ja pari kertaa haikarat jäivät äänen perusteella pyörimään

Kuva 1. Helmpöllön syksyiset rengastusmäärät Hangon lintuasemalla 1979-2006. Huomaa laskeva suuntaus 1990-luvulta alkaen. Ennätysyksynä 1989 rengastettiin huikeat 355 ”helmia”, mutta vuonna 2001 laji jäi kokonaan havaitsematta!

sataman valojen päälle vähäksi aikaa. Hauska yömuuttohavainto oli myös 21.10. muuttanut luhtakana.

Varpushaukkojen päämuuton huippu ajoittui jo elokuun lopulle, ja koko syksyn 6 170 varpushaukas-

ta muutti 20.-27.8. välisenä aikana 2 220. Hanhia näkyi hyvin kuten muuallakin Etelä-Suomessa. Parhaana päivänä 19.10. muutti 8000 hanhea, joista vajaa puolet määritettiin valkoposkihanhiksi. Kurkia

havaittiin syksyn aikana 16 524 m, joista 7211 muutti 9.10.

Vaelluslinnuilla vaisu syksy

Syksy oli vaelluslintujen osalta normaalia vaisumpi. Syksy jää kuitenkin mieleen hyvänä pöllösyksynä, sillä etenkin lehto- ja viirupöllöjä oli runsaasti liikkeellä. Syynä tähän oli myyräkannan romahtaminen monin paikoin Etelä-Suomea keväällä, ja syksyn tultua nälkä ajoi liikkeelle vankimmatkin paikkalinnut, viirupöllöt. Viirupöllöjä havaittiin arviolta kymmenen paikallista, joista verkoista tuli kahdeksan eri yksilöä. Määrä on huomattava, sillä aiemmin asemalla on havaittu yhteensä vain kymmenen viirupöllöä. Verkosta tulleista kolmella oli jo valmiiksi rengas jalassa, ja näistä kaksi oli kotoisin Hämeestä ja kolmas peräti Luumäeltä (etäisyys linnuntietä noin 290 kilometriä). Muita pöllöjä havaittiin myös mukavasti: huuhkaja noin 6p (1 kontr), hiiripöllö 1p, sarvipöllö 93p (76r), suopöllö 7p (3r), leh-

Talkoilla saadaan nopeasti hommat tehtyä. Puusavotta syksyn ja talven kylmien päivien polttopuiden varmistamiseksi. © Timo Janhonen.

topöllö 29p (15r 2 kontr), varpuspöllö 22p (13r 1 kontr) ja helmipöllö 12p (8r). Helmipöllön rengastusmäärät ovat olleet selkeässä laskussa 1990-luvulta alkaen, mikä kertoo lajin taantumisesta eteläisessä Suomessa (Kuva 1).

Tikkojen vaellussyksy oli vaisu. Pohjan- ja valkoselkätikkaa ei havaittu lainkaan ja harmaapäätikka havaittiin vain kahdesti. Muiden tikkojen syyssummat olivat seuraavat: pikku- (44m 84p 5r) ja käpytikka (5m 8p) sekä palokärki (24m 32p 6r). Hyvän pihlajamarjasadon ansiosta tilhien liikehdintä alkoi vasta loppusyksystä, ja pääjoukot eivät ehtineet ohittaa havaintoasemaa ennen vuoden vaihdetta.

Tiaisilla muuttajamäärät olivat edellisvuosiin nähden vaatimattomia. Vain talitiainen esiintyi normaalin runsaana. Tiaisten syyssummat olivat seuraavat: hömö- 403m 297p (293r), kuusi- 3 435m 97p (355r), sini- 6 711m (765r), tali- 23 191m (2023r) sekä pyrstötiainen 480m 168p (253r). Pähkinänakkeleita nähtiin yhteensä 18, joista kaksi rengastettiin. Sekä pähkinähakit (2m 1p) että närhet (30m 6p) pysyivät metsissä ja myös käpylinnut liikkuvat niukasti (pikkukäpylintu 192m 10p, isokäpylintu 21m 8p, kirjosiipikäpylintu 1m sekä käpylintulaji 120m 7p).

Vihervarpunen esiintyi ennätysrunsaana ja syksyn muuttajasummaksi tuli komeasti 155820m. Meno oli lisäksi hyvää punatulkuilla 2943m ja pikkuvarpusella 215m.

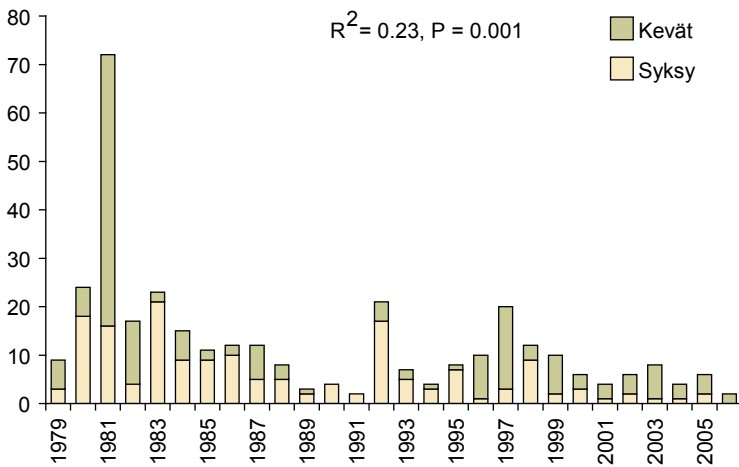
Harvinaisuudet

Kuluneen vuoden aikana havaittiin runsaasti pikkuharvinaisuuksia, mutta suurharvinaisuuksista ainoiksi jäi asemalle uudeksi lajiksi havaittu 2kv arohiirihaukka 14.-15.9. ja 2kv keltavästäräkin lutea/flavissima alalaji 11.-16.7. Keltapäinen keltavästäräkki rengastettiin ja dokumentoinnin perusteella linnun alalaji on mahdollisesti määritettävissä vielä jälkikäteen.

Asemalla vuoden aikana havaittuja pikkurarit on seuraavassa esitetty systemaattisessa järjestyksessä. Lyhytnokkahanhia havaittiin 12.4. kaksi ja 10.9. yksi. Hrota-sepelhanhi muutti 26.5. Kyhmyhaahkakoiros

Taulukko: Haliaksen rengastukset vuonna 2006.

Laji – Species	2006	Laji – Species	2006
Cyg olo	3	Acr sch	8
Mer mer	2	Acr ris	1
Tet rix	1	Hip ict	1
Per api	1	Syl nis	2
Acc gen	4	Syl cur	31
Acc nis	472	Syl com	6
But but	1	Syl bor	59
Cha hia	8	Syl atr	17
Lim fal	1	Phy pro	1
Sco rus	3	Phy ino	2
Tri gla	17	Phy sib	3
Lar can	3	Phy col	15
Col pal	2	Phy lus	198
Cuc can	4	Reg reg	919
Gla pas	13	Mus str	13
Str ura	5	Fic par	3
Str alu	15	Fic hyp	14
Asi otu	76	Aeg cau	253
Asi fla	3	Par mon	293
Aeg fun	8	Par cri	1
Pic can	1	Par ate	355
Dry mar	6	Par cae	765
Den min	5	Par maj	2023
Hir rus	2	Sit eur	2
Ant tri	7	Cer fam	74
Ant pra	5	Lan col	11
Mot fla	3	Lan exc	5
Mot alb	7	Nuc car	1
Tro tro	30	Pas mon	1
Pru mod	26	Fri coe	69
Eri rub	350	Fri mon	43
Lus lus	3	Car chl	116
Lus sve	1	Car car	2
Pho pho	8	Car spi	37
Sax rub	1	Car mea	10
Oen oen	1	Pyr pyr	51
Tur mer	13	Emb cit	2
Tur pil	7	Emb sch	3
Tur phi	19	Total	6549
Tur ili	1	Yht. lajeja - No.	79
Tur vis	1	Species	

Kuva 2. Pohjansirkun (sisältää määrittämättömät ”tsik”-sirkut) keväiset ja syksyiset muuttajamäärät Hangon lintuasemalla 1979-2006.

näyttäytyi keväällä kahdesti ja alliahaahkasta tehtiin kolme havaintoa 12.5. /7p, 2.11. /2p ja 27.12. /4p. Juhlapukuinen jääkuikka ylitti bunkkerin 14.5. ja Hangon kalasataman pikku-uikku näkyi asemalle asti 31.1. ollen vasta aseman kolmas havainto lajista. Mustahaikaroina muutti 19.8. kaksi ja 21.8. yksi nuori lintu. Arosuohaukka esiintyi ennätysrunsaan ja lajista kertyi kaksi havaintoa (vanhoja koiraita) keväältä ja kaksi syksyltä (nuori ja 2kv koiras). Niitysuohaukka havaittiin kerran 5.5. ja lisäksi havaittiin neljä sirosuohaukkaa. Merisirri muutti 12.11. ja aseman vasta kolmas kevähavainto pulmussirristä käsitti 27.5. komean yhdeksän linnun paikallisparven. Kaksi leveäpyrstökihua muutti 11.5. ja pikkukajavia näkyi yksi keväällä ja kaksi syksyllä. Vuoden ainoat riuttatiirat näyttäytyivät 11.7., jolloin muutti neljän ja kahden linnun parvet. Aikainen pikkutiira nähtiin 24.4. ja eteläkiisla viipotti merellä 26.5. Tunturikiuru nähtiin syksyllä kolmesti yhteensä kuusi muuttavaa. Haliaksen ensimmäinen kevähavainto isokirvisestä tehtiin 22.5. ja laji havaittiin kerran myös syksyllä 7.10. Virtavästarakkeja riitti yksi keväällä ja yksi syksylle ja mustaleppälintuja nähtiin viisi, joista keväällä neljä. Sepelrastaita nähtiin kaksi keväällä ja kirjokertusta tehtiin havaintoja ilahduttavasti kuudesta linnusta, mutta lajin edellisestä pesinnästä alueella alkaa olla kulunut

jo kymmenen vuotta. Hippiäisuunilintuja nähtiin kaksi ja taigauunilintu rengastettiin 24.9. Keltahemppo muutti 8.5. ja vuoden ainoa pohjansirkku ainoa havaittiin 29.5. Laji onkin selvästi harvinaistunut aseman muuttoaineiston perusteella (Kuva 2). Lisäksi määrittämätön ”tsik” sirkku havaittiin 21.5.

Poikkeuksellisen myöhäisiä havaintoja olivat käenpiika 21.10. ja vanha mustaleppälintukoiras 17.11. ja melko aikainen koskikara nähtiin 21.10. niiailemassa rantakallioilla.

Kiitokset

Suomen Kulttuurirahaston apurahan turvin pystyttiin taas maksamaan syyskauden havainnoijille ja

Oliko se kanahaukka isompi ja varpushaukka pienempi? Kyl tää sit varmaan on varpushaukka. Asemanhoitaja Aleksis Lehikoinen varpushaukan *Accipiter nisus* kanssa. © Timo Janhonen.

Halias on Tringan alueen varmimpia paikkoja nähdä romahdusmaisesti vähentynyt kirjokerttu *Sylvia nisoria*. © Jukka Hintikka, *Halias*, heinäkuu 2007.

rengastajille päivärahaa, josta kiitokset. Kiitos kuuluu myös kaikille vuoden 2006 miehittäjille, talkoolaisille (etenkin Jarmo Ahveniselle, Carl Forsblomille, Mikko Heinille, Kimmo Hotulaiselle, Mikael Kilvelle, Simo Silvoselle, Kaisa Välimäelle) ja asemamaksun maksaneille. Suomen ympäristökeskus (SYKE) lahjoitti asemalle tietokoneen ja Seppo Niiranen kokosi aseman rengastukset, joista lämmin kiitos!

Lähdeluettelo:

- Jonzén, N., Lindén, A., Ergon, T., Knudsen, E., Vik, J. O., Rubolini, D., Piacentini, D., Brinch, C., Spina, F., Karlsson, L., Stervander, M., Andersson, A., Waldenström, J., Lehikoinen, A., Edvardsen, E., Solvang, R. & Stenseth, N. C. 2006: Rapid advance of spring arrival dates in long-distance migratory birds. — *Science* 312: 1959–1961.
- Lehikoinen, A. 2006: Halias – keskellä lintujen muuttovirtaa. — *Linnut* 41 (3): 24–27.
- Lehikoinen, A., Below, A. & Wickman, M. 2006a: Tulliniemen luonnonsuojelualueen ja Russarön ympäristön saaristolinnusto vuonna 2005. — *Tringa* 33: 152–169.
- Lehikoinen, A., Kilpi, M. & Öst, M. 2006b: Winter climate affects subsequent breeding success of common eiders. — *Global Change Biology* 12: 1355–1365.
- Lehikoinen, A., Lindén, A., Ekroos, J., Vähätalo, A. & Välimäki, K. 2006c: Lintuasemat – uusi lintukantojen seurantamenetelmä Suomessa. — *Linnut-vuosikirja* 2005: 137–144.
- Rainio, K., Laaksonen, T. Ahola, M., Vähätalo, A. & Lehikoinen, E. 2006: Climatic responses in spring migration of boreal and arctic birds in relation to wintering area and taxonomy. — *Journal of Avian Biology* 37: 507–515.

Yhteystiedot: Asemanhoitajat
Kari Soilevaara (varaukset)
Päiväkilonkuja 6 D 22
02210 Espoo
Kari.Soilevaara@arwidson.fi,
09-8871245 (työ), 040-7245697

Aleksi Lehikoinen (lintuaineisto-
sekä talousasiat)
Peltokylätie 1 E 11
00740 Helsinki
Aleksi.Lehikoinen@helsinki.fi,
045-1375732